

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Cap. II. De Actuum humanorum Bonitate, & Malitia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

Ista *electio minoris boni* fit propter rationem tenentem se ex parte potentiae, v. g. ratione exercitii libertatis, seu, quia ita placet. Unde per hoc non praefertur minus bonum majori signatè, sed solum exercitè, quia scilicet hoc magis faver libertati ad electionem indifferentem boni à Deo hominibus concessa.

Efficax intentio finis determinat ad electionem *unici mediis* propositi ut hic & nunc necessarij; quo non obstante electio remanet libera, tum denominativè, tum quoad circumstantias non necessarias ad finem, non quoad substantiam actus. Quia ut sic est necessaria ex suppositione antecedente, & non procedit à voluntate immediatè ante indifferenti, quia supponitur intentio finis fuisse absolutè efficacem.

Non solet intentio esse *absolutè efficacem* ante medij cognitionem, sed habet hanc tacitam conditionem, si in medio non reperitur nimia difficultas, aut aliqua inhonestas.

Quæres 1. An ad actum voluntatis liberum requiratur imperium rationis, sive iudicium practicum determinans, cum quo non possit componi non actus?

Respond. negativè, cum *Suarez, Vasque, Oviedo*, contra nostrum *Valentiam, & Bellarminum, cum variis Thomistis*. 1. Quia posito tali imperio voluntas non esset libera ad non agendum. 2. Quia intellectus, à quo procederet istud imperium sive iudicium practicum, non est potentia formaliter libera. 3. Quia si illud ipsum imperium rationis debeat dependere à libertate voluntatis, vel dabitur progressus in infinitum, vel deveniendum erit ad aliquem actum voluntatis liberum, qui ab isto imperio sive iudicio practico non dependet, ut facile patet consideranti.

Quæres 2. An aliqua potentia naturaliter non libera, v. g. alicujus animalis, possit elevari à Deo ad liberè agendum?

Resp. negativè, quia solus intellectus potest rem proponere cum indifferentia objectiva: & sola voluntas est potentia libera, sive capax libertatis, cum etiam ex libertate voluntatis humanae probetur animæ immortalitas, ex communi Theologorum consensu.

CAPUT II.

De actuum humanorum Bonitate & Malitia.

Bonitas moralis est convenientia cum recta ratione, Malitia est disconvenientia. Alia est *objectiva* ab objecto, alia *formalis* ab intrinseco actui conveniens: hæc sumpta incompletè est ipsa actus tendentia, completè insuper dicit libertatem &c.

Actus internus accipit bonitatem ab objecto ut *convenienter* amabili, vel odibili; malitiam ab objecto ut *disconvenienter* amabili, vel odibili. Objecta actuum interiorum, quæ secundum se sunt actus externi virtutis aut vitii, ut datio elemosynæ, habent formaliter bonitatem & malitiam moralem, alia non casualiter.

Actus versantes circa objecta de se *indifferentia* bonitatem aut malitiam accipiunt ex objecto formali, & circumstantiis. Bonitas ex objecto est prima & specifica, cum actus specificentur ab objecto, etiam in esse morali: similiter malitia actus sic specificatur.

Ut *bonus* censetur actus, debet ferri in honestatem

objecti saltem confusè, cum ab ea debeat specificari, & constitui in esse actus honesti: at verò ut sit *malus* sufficit quod objecti malitia sit cognita, & interpretativè volita: Malum enim est ex quolibet defectu.

Circumstantia est affectio accidentalis actui spectato in genere moris, aliquid tamen ad bonitatem, aut malitiam conferens est septuplex, scil. *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando*. Convenit etiam actui interno, ut duratio, intensio, modus quo fit cum majori, aut minori libertate, cognitione, resistentia, aut inclinatione passionis aut habitus, & similes circumstantiæ, quæ se tenent ex parte actus aut potentie agentis. Quædam ex illis mutant speciem moralem actus, quædam non mutant. Sic duplicem speciem peccati habet volitio occidenti hominem in loco sacro, scil. homicidii & sacrilegii.

Bonitas & malitia sunt essentialis actui in esse *moris*, non in esse *nature*, cum quilibet actus entitativè invariatus fieri possit ex bono non bonus, per sublationem libertatis.

Quando est *Electio mali mediis* ad finem malum, habet *duplicem malitiam*, & quidem specie diversam quando finis & medium habent malitias specie diversas, ut cum quis vult furari ad fornicandum. Secus est in electione boni præcisè ut mediis ad bonum finem. Quia tunc electio honestatem medij secundum se non attingit.

Actus minus perfectus potest imperare actum se perfectiorem, quia actus imperans non est principium ejus productivum, sed applicativum virtutis productivæ actus perfectioris. Hinc attitio hic & nunc imperans efficaciter contritionem non tollit ejus meritum, imò nec libertatem: Quia eo casu, actus imperans & imperatus sunt ex eadem determinatione voluntatis.

Actus imperatus, ab imperante accipit bonitatem extrinsecè & denominativè, eodem ferè modo, quo actus externus ab interno; secus imperans ab imperato: Quia ille ab hoc non dependet, sicut hic ab illo, utpote ab ordinante in finem determinatum.

Aliquis actus *venialiter malus* potest pro instanti quo est, imperare actum v. g. amoris Dei destructivum peccati mortalis: Quia amor ille per se mortali opponitur, neque per actum imperantem intrinsecè vitatur.

Actus externus per se nihil addit bonitatis aut malitiæ actui interno in ordine ad meritum aut demeritum coram Deo, qui ex Script. & PP. voluntatem pro facto accipit: Ratio est, quod per se nihil addat libertatis. Plerumque tamen auget ejus bonitatem aut malitiam, *per accidens*, ratione majoris durationis, intensiois, & numericæ multiplicationis, quæ in actus externi exercitio intervenire solet.

Dices, Perceptio externa Sacramenti, & passio Martyrii addit peculiarem bonitatem actui interno quod illa desiderantur.

Resp. Illam addi ex opere operato, non ex opere operantis, de quo hic agimus.

Dantur aliqui actus *Indifferentes secundum speciem*, non positivè, id est, quibus ex suâ essentia convenit indifferentia ad bonum & malum, sed præcisivè, id est, de se abstrahentes à bono & malo, ut volitio abstracta calefactionis, ambulationis &c. & hoc sæpius Patres indicare & velle videntur. Ratio, quia in hoc nulla ostenditur deordinatio. Major est difficultas,

in dentur actus in individuo indifferentes, pro qua ordine sic procedo.

Constat dari actus in individuo indifferentes ad meritum & demeritum, quales sunt actus moraliter boni merè naturales, præsertim infidelium, quod satis constat: non tamen ita dari indifferentes ad solam bonitatem aut malitiam moralem: Quia vel referuntur ad finem honestum, & boni sunt, vel non, & sic sunt otiosi, & consequenter mali, siquidem otiosum est, quod caret honestate rectitudinis, vel justæ utilitatis.

Sententia tamen, cum Scoto, Vasquez, aliisque, etiam Patribus, admittens actus indifferentes in individuo, etiam quoad bonitatem & malitiam moralem, est omnino probabilis, & ad vitandum scrupulos & multiplicationem venialium, magis videtur in praxi exponenda, ex hac consideratione: Quia constat dari saltem per accidens actus indifferentes in individuo, in his scilicet qui Sententiæ hoc affirmant se conformant: cum rationes in oppositum non evincant tantam obligationem sub præcepto toti naturæ impostam esse pro singulis actionibus etiam levissimis, ut movere deliberatè manum, pedem, vel digitum, sistendo in moderata commoditate naturæ sensitivæ, in qua non facile offenditur inordinatio ad peccatum sufficiens.

CAPUT III.

De Conscientia Erronea, Dubia, Præctice certa, Probabili &c.

DE his singulis, & de controversiis modernis quæ circa ea agitantur, tractatur in hoc Opere infra Tomo 1. Tractatu. & aliis locis sequentibus. Hic tantum pauca, & ferè speculativa adjici possunt.

Rectè definitur Conscientia dictamen rationis sive actus intellectus quo judicatur aliquid hic & nunc agendum, vel omittendum esse, vel fuisse tamquam bonum, vel malum. Differt Conscientia ab actu qui dicitur, *Synthesi*, sive moralis sapientiæ, quod hic versetur circa principia honestatis & inhonestatis in genere: Conscientia verò specialiter dicitur hoc vel illud, hic & nunc licere, aut non licere dictamine particulari.

Conscientia dividitur in veram, erroneam, laxam, pharisaicam, certam, tutam, dubiam, probabilem, & scrupulosam. Conscientia vera dicitur licere quod verè licet: erronea non licere quod licet, vel licere quod non licet. Operans contra Conscientiam erroneam peccat: 1. Quia, quod non est ex fide (seu persuasione quod liceat) peccatum est, ad Romanos 14. 2. Quia, faciens bonum putans esse malum interpretativè vult malitiam.

Numquam licitum est, etiam per divinam dispensationem, agere contra conscientiam, quamvis errantem: Quia est intrinsicè malum facere id, quod judicatur malum: sic agere pertinet ad speciem & gravitatem peccati, quod erroneè apprehenditur subesse.

Potest aliquando fundari Conscientia sua in opinione probabiliter etiam alienâ, propriæ contraria. Quia prudenter agit, qui suum judicium, fortè fallum, submittit aliorum peritorum judicio fortè veriori, in eoque fundat dictamen prudens conscientie præctice, ita Sanchez, Layman, Oviedus & plures alii. Unde sic operari contra opinionem propriam, non est operari contra suam conscientiam seu dictamen, quod

hic & nunc non liceat ita operari, sed potius est dictamen illud suum per aliud prudenter & præctice deponere.

Confessarius debet absolvere penitentem de cætero bene dispositum; qui tenet sententiam, verè probabilem, v.g. de restitutione, suæ sententiæ contrariam. Quia in eo casu penitens de cætero ritè dispositus jus habet ut juxta sententiam verè probabilem absolvatur, quæ prævalet sententiæ unius particularis confessarii.

Consultus potest dare consilium juxta sententiam verè probabilem suæ contrariam, & tenetur, dum agitur de obligatione restituendi illam indicare consultenti, quem potest remittere ad alios viros doctos & probos, quamvis se laxiores, in re tamen verè probabili. Quia simul verè potest existimare, forte alios de illa re melius judicare, quod facile potest à parte rei subesse.

Scrupulus est actualis aut habitualis apprehensio anxia peccati ex levibus fundamentis, ubi revera non subest. Consistit primariò in intellectu, secundariò, scilicet quo ad anxietatem, in voluntate.

Qui ex proprio, aut confessarii judicio, sufficienter scit se esse scrupulosum, prudenter agit contra scrupulum. Quia scrupulus non est Conscientia, sed ejus umbra ex falsa, vel imprudenti persuasione mentis nimis timida, nimis simplicis, aut nimis perturbata, quæ etiam in doctos & pios cadere possunt.

Scrupuli remedium præcipuum & efficacissimum est humiliter obedire Confessario, cui se ex sincero Deum non offendendi desiderio submitte, non potest errare, nec peccare.

De Conscientia scrupulosa plura deducuntur infra Tomo 2. Tract. 1. Princ. 2.

Timoratus, qui in mortalia externa nulla labitur, & interim angitur de internis cogitationibus, moribus, &c. securè potest, & ex prudentis Confessarii consilio, debet judicare, se iis non consensisse. Quia non est morale, ut qui ex amore Dei numquam labitur in externa ipsi libera, qualia sunt aspectus, tactus, alique actus impudici circa proprium, vel alienum corpus, quos sine ulla infamia in promptu habet, consentiat ille cogitationibus, aut moribus internis quæ multò minus afficiunt, & alliciunt.

CAPUT IV.

DE PECCATIS, Actuali, Omissionis, Commissionis, eorumque Malitia, Delectatione morosa, & Ignorantia Legis Naturæ.

DE his agitur in hujus Operis infra Tomo 2. Tract. 5. de Peccatis & Præceptis. Hic pauca principia ferè speculativa restant addenda.

Peccatum est exercitium libertatis positivum aut negativum contra legem Dei.

Aliud est commissionis, aliud omissionis; hoc Physicè potest esse sine omni actu, qui sit ejus causa vel occasio: Cum ad id sufficiat voluntatem non velle, quod potest & tenetur velle.

Talis omisso est voluntaria interpretativè, per eam quidem voluntas suspendit exercitium libertatis positivum, quod est proprietas actus humani, non tamen negativum & interpretativum, proprium puræ omissionis, quæ potest esse demeritoria, non meritoria. Quia meritum debet procedere ex motivo super-

rs de
kin

theologia

D. IV